

ТРЕЋЕ ОДЕЉЕЊЕ

ПРЕДМЕТ ДАВИДОВИЋ против СРБИЈЕ

(Представка број 46198/18)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

4. март 2025. године

Ова пресуда је правноснажна, али може бити предмет редакцијске измене.

У предмету Давидовић против Србије,

Европски суд за људска права (Треће одељење), на заседању Одбора у саставу:

Peeter Roosma, *председник,*

Diana Kovatcheva,

Mateja Đurović, *судије,*

и Olga Chernishova, *заменица секретара Одељења,*

Имајући у виду:

представку (број 46198/18) против Републике Србије коју је 21. септембра 2018. године, према члану 34. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: „Конвенција”), Суду поднела држављанка Србије, госпођа Санела Давидовић (у даљем тексту: „подносиатељка”), рођена 1991. године и који живи у Жагубици, а коју је заступала госпођа Тасић, адвокатица из Лесковца;

одлуку да се о приговору у вези са родитељским правима подносиатељке обавести Влада Републике Србије (у даљем тексту: „Влада”), коју заступа њена заступница, госпођа З. Јадријевић Младар;

Запажања страна у спору;

одлуку да одбаци приговор Владе на разматрање представке од стране Већа;

Након већања на затвореној седници одржаној 4. фебруара 2025. године,

Доноси следећу пресуду, која је усвојена тог дана:

ОКОЛНОСТИ ПРЕДМЕТА

1. Представка се односи на одложено извршење правноснажне пресуде донете у корист подносиоце у поступку за одређивање старатељства над децом.
2. Подносиоца и Ж.А. имају једно дете, рођено 23. новембра 2011. године.
3. Дана 25. марта 2013. године, након раздвајања од Ж.А., подносиоци је додељено старатељство над њиховим дететом (које је у то време било старо годину дана и четири месеца). Та пресуда је постала правноснажна 10. јула 2013. године.
4. Дана 18. новембра 2013. године, Првостепени суд у Пожаревцу – Судска јединица у Жагубици (у даљем тексту: „Првостепени суд”) је издао налог за извршење горе наведене пресуде.
5. Првостепени суд је 26. фебруара и 14. марта 2014. године наложио Ж.А. да дође до Центра за социјални рад (у даљем тексту: „Центар”) и преда дете подносиоци. Према записнику Првостепеног суда од 11. марта 2014. године, извршење пресуде није било могуће јер списи предмета нису били доступни. Извршење пресуде је стога одложено за 2. април 2014. године. Тај покушај извршења пресуде је такође био неуспешан, јер Ж.А. није био прописно позван.
6. Дана 2. априла 2014. године, Првостепени суд је заказао нови датум за извршење пресуде, тј. 22. април 2014. године, које ће се спровести у дому Ж.А. у присуству психолога Центра, а уз помоћ полиције. На заказани датум дете није било могуће наћи у просторијама дома Ж.А. Исти низ околности се догодио и током накнадних покушаја извршења пресуде 22. маја и 15. јула 2014. године.
7. Дана 21. јула 2014. године Првостепени суд је Ж.А. изрекао казну затвора док не поступи по налогу за извршење пресуде. Дотични је издржавање казне започео тек 5. марта 2015. године.
8. Накнадни покушаји извршења 24. марта, 21. априла и 10. септембра 2015. године су били неуспешни, јер су баба и деда детета побегли са дететом, упркос новчаној казни која је изречена деди детета 3. априла 2015. године.
9. Дана 5. новембра 2015. године, Првостепени суд је подносиоци досудио износ од 500 евра (EUR) на име прекомерне дужине извршења и наложио да се поступак убрза.
10. Након још једног неуспелог покушаја извршења пресуде 24. децембра 2015. године, Центар је поднео извештај Првостепеном суду у коме се наводи да одузимање детета не би било у његовом најбољем интересу. На основу тог извештаја, Првостепени суд је 14. марта 2016. године обуставио поступак извршења.
11. Дана 12. априла 2017. године, на захтев подносиоце, наложено је даље извршење у коме је Ж.А. дат рок од три дана да добровољно преда дете. Након што је Ж.А. одбио да поступи по налогу за извршење, Центар је поднео извештај Првостепеном суду у коме се наводи да је одузимање детета најпогоднији начин извршења пресуде.
12. Дана 14. новембра 2017. године извршење пресуде је коначно спроведено.
13. Уставни суд је 25. јануара 2018. године утврдио повреду права подносиоце на поштовање породичног живота, али јој није досудио било какву накнаду на име нематеријалне штете, оценивши да утврђивање повреде представља довољно обештећење, с обзиром на то да јој је претходно досуђен износ од EUR 500 на име прекомерне дужине трајања поступка извршења (видети став 9 горе). Он је утврдио да је у време подношења уставне жалбе пресуда о старатељству била неизвршена две године и месец дана. У том периоду, Првостепени суд је у два наврата наложио Ж.А. да преда дете, док је у шест наврата безуспешно покушао да му одузме дете уз помоћ полиције и психолога. Првостепени суд је такође одредио притвор Ж.А., али је он тек после осам месеци почео да издржава казну (видети став 7 горе), док је деда детета новчано кажњен само једном, при чему та казна није наплаћена. Упркос чињеници да је током целог процеса Ж.А. показивао неспремност за сарадњу кроз бекство са дететом, суд није применио сва расположива средства извршења предвиђена чланом 228. став 1. Закона о извршењу из 2011. године, нити је полиција предузела мере принуде према Ж.А. или трећим лицима која су ометала извршење, нити је обавестила тужилаштво у складу са чланом 231. став 3. Закона. Уставни суд је закључио да су неефективним поступањем извршног суда повређена родитељска права подносиоце представке у релевантном периоду.

14. Подносиатељка се притуживала, на основу члана 8. Конвенције, на кашњење у извршењу предметне правоснажне пресуде услед чега је била спречена да виђа своје дете више од четири године, а нарочито на одлуку Уставног суда да јој не додели накнаду.

ОЦЕНА СУДА

I. ДОПУШТЕНОСТ

Статус жртве подносиатељке

15. Влада је навела да, с обзиром на одлуку Уставног суда, подносиатељка више не може да тврди да је жртва, с обзиром на чињеницу да је повреда родитељског права подносиатељке већ била утврђена и да је већ примила износ од EUR 500 на име прекомерне дужине извршења (видети став 13. горе).

16. Суд примећује да је Уставни суд признао повреду права подносиатељке. Међутим, Уставни суд је одбацио захтев подносиатељке за накнаду нематеријалне штете, сматрајући да само утврђивање повреде представља довољно обештећење, имајући у виду да јој је претходно досуђен износ од EUR 500 на име прекомерне дужине извршења. Чак и ако се у обзир узме износ који је досуђен због прекомерне дужине извршења у контексту повреде родитељског права (видети став 9. горе), износ одштете досуђен на домаћем нивоу не може се сматрати одговарајућим нити довољним да се уклони статус жртве подносиатељке, јер је знатно нижи од оног који је Суд генерално досуђивао у другим сличним предметима против Србије (видети, на пример, *Кривошеј против Србије*, број 42559/08, став 65, од 13. априла 2010. године; *Миловановић против Србије*, број 56065/10, ст. 96–99. и став 141, од 8. октобра 2019. године; и *Понадић против Србије*, број 7833/12, став 106, од 20. септембра 2022. године).

17. Суд стога одбацује приговор Владе и сматра да подносиатељка и даље може тврдити да је жртва у смислу члана 34. Конвенције. Суд даље констатује да притужба подносиатељке није очигледно неоснована у смислу члана 35. став 3(а) Конвенције нити недопуштена по било ком другом основу. Према томе, она се мора прогласити допуштеном.

II. ОСНОВАНОСТ

18. Општа начела којима се потврђују позитивне обавезе јавних власти својствене ефективном „поштовању” породичног живота, према члану 8. Конвенције, сажета су у пресуди *В.А.М. против Србије* (број 39177/05, ст. 130-35, од 13. марта 2007. године).

19. Уставни суд је у предметном случају већ утврдио да су домаћи органи извршили повреду родитељских права подносиатељке (видети став 13. горе). Суд нема разлога да се не сложи са том проценом.

20. Узимајући у обзир горе наведено, Суд закључује да су српске власти пропустиле да предузму све неопходне кораке, који су се разумно могли очекивати у датим околностима, да обезбеде ефективно уживање родитељских права подносиатељки. Сходно томе, дошло је до кршења члана 8. Конвенције.

ПРИМЕНА ЧЛАНА 41. КОНВЕНЦИЈЕ

21. Подносиатељка је тражила износ од 4,500 евра (EUR) на име накнаде за претрпљену нематеријалну штету.

22. Влада је оспорила овај захтев.

23. Имајући у виду природу повреде утврђене у предметном случају, узимајући у обзир износ досуђен на домаћем нивоу и дајући своју процену на правичној основи, како се захтева чланом 41. Конвенције, Суд додељује подносиатељки износ од EUR 4.000 на име накнаде за претрпљену нематеријалну штету, као и било који порез који се може наплатити на тај износ.

24. Подносиатељка је такође тражила износ од EUR 500 на име трошкова и издатака насталих пред домаћим судовима и пред Судом.

25. Влада је навела да је тражени износ на име трошкова и издатака непоткрепљен доказима.

26. Према пракси Суда, подносиатељка има право на повраћај трошкова и издатака само у оној мери у којој је доказано да су стварно и нужно настали и да су разумни у погледу њиховог износа. У предметном случају,

пошто подносиатељка није доставила било какве доказе (рачунае или фактуре) у прилог својих потраживања у погледу трошкова и издатака, тај део њеног захтева се одбацује услед недостатка поткрепљења доказима.

ИЗ ТИХ РАЗЛОГА, СУД, ЈЕДНОГЛАСНО,

1. *Проглашава* представку допуштеном;

2. *Утврђује* да је дошло до повреде члана 8. став 1. Конвенције;

3. *Утврђује*

(а) да Тужена држава треба да подносиатељки исплати, у року од три месеца, износ од EUR 4.000 (четири хиљаде евра), заједно са било каквим порезом који се може наплатити, на име накнаде за претрпљену нематеријалну штету, који ће бити конвертован у валуту Тужене државе по стопи која се примењује на дан исплате;

(б) да, по истеку горе наведена три месеца до исплате, треба исплатити обичну камату на горе наведени износ по стопи која је једнака најнижој каматној стопи Европске централе банке уз додатак од три процентна поена;

4. *Одбацује* преостали део захтева подносиатељке за правичним задовољењем.

Састављено на енглеском језику и достављено у писаној форми дана 4. марта 2025. године, у складу са правилом 77. ст. 2. и 3. Пословника Суда.

Olga Chernishova

заменица секретара

Peeter Roosma

председник